

Kmetty János (1889-1975)

Csendélet Újsággal és KUT folyóirattal, 1928 körül

Olaj, vászon 47 x 60,5 cm

Jelezve balra lent: Kmetty

Kikiáltási ár: 3.500.000 Ft

Irodalom:

- Kmetty János: Festő voltam és vagyok. (bevezető: Kovács Márta), Budapest, 1976.
- Ury Ibolya: Kmetty János, Budapest, 1978.
- Kmetty János Múzeum katalógusa. Szentendre, 1981.
- Szegi Pál: Beszélgetés a csendeletről. Szabad Művészet, II. évf. 7-8. szám 233-241.

A csendélet élménye a szín, a forma, a tér élménye, a jelenvaló szépség és igazság, a művészi valóság eszmei és esztétikai egysége. (Kmetty János, in: Szegi)

A húszas évek közepén a kulturális közélet liberalizációja folytán a hazai művészetben is egy nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb periódus következhetett. Lényegében a húszas évek végi, harmincas évek eleji időszakot nemcsak a fiatal modern felfogású művészek első komoly szárnypróbálgatásai jellemezték, hanem már az első világháborút megelőző évtizedben induló jelentős progresszív szemléletű festők is másod, olykor harmadvirágzásukat élték. Ezt tapasztalhatjuk az idősebbek közül, Márfy Ödön vagy Vaszary János esetében éppúgy, mint Kmetty Jánosnál. A tájékozódás két felé irányult. Egyrészt Róma felé, mely a harmincas években a római iskola kialakulásához vezetett, másrészt az alapvetően francia kulturáltságú festők számára Párizs jelentette a festészet központját. A fiatalok egy része, elsősorban a Vaszary tanítványok utazási irányukat ösztöndíjaik segítségével, szintén Párizsban határozták meg. Az 1927-ben debütáló Tamás Galéria kiállításain többségében francia orientációjú festők szerepeltek, ennek megfelelően Kmetty János kétszer 1929-ben, illetve 1931-ben is önálló kollektívóval állt elő, mely egyben mutatja ennek az időszaknak a termékenyítő erejét is. Ugyanakkor a Képzőművészek Új Társasága, a KUT is virágzó korszakát élte, 1929-es és 1930-as Nemzeti Szalonbeli tárlatain a modern magyar képzőművészet szinte teljes skálájában felvonult. A korszak modern festőinek képelfogását pontosan megvilágítja a következő idézet: „... maga a kép megszerkesztése és felépítése a vizuális benyomások tudatosított megfogalmazása. Ennek a megfogalmazásnak egy egész korszak a hátere. És a két világháború között egy egész gárda folytatta ezt a KUT kebelében.” (Kmetty János, in: Frank J.)

Kmetty János második, művészetét döntően befolyásoló párizsi útját 1927-ben tette meg, melynek eredményeként palettája kivilágosodott. A francia fővárosban szerzett tapasztalatait itthoni kísérleteiben kamatoztatta tovább. Hasonlóan Vaszary Jánoshoz elsősorban tiszta telített színek-

ből építette fel képeit, kevésbé használta ki a tónus fokozatokat, nem lazúrozott. Csupán a dekoratív színelületekkel igyekezett abszolút síkban tartani kompozícióit. Kmetty pályájának kezdetén Cézanne örökségét, illetve a kubisták térszemléletét vette mintául festészetében, amelytől később sem távolodott el. Ugyanakkor a kubizmus későbbi szakaszában a felületek sokfélesége, formai gazdagsága, a tiszta színek világító erejének, dekorativitásának kihasználása a kubizmust kísérletező, dogmákra épülő szakaszából kimosdította, ezáltal egyfajta tárházává válhatott a festői képzeletnek. Kmetty János 1930 körül keletkezett festményei ezt a dekoratív, egyben felszabadult festőiséget reprezentálják.

Festményünk, mely túlzás nélkül az életmű egyik legkvalitatívusabb darabját jelenti, az 1930 körül készült csendéletek sorába szervesen illeszkedik (lásd *Csendélet Újsággal*, Múterem Galéria, Tavasz Képzőművészeti Társaság, 1999). Külön érdekessége, hogy a csendéletek szokásos kellékei - gyümölcs, különféle edények, tálak mellett - kétféle újsággal egészül ki. Kmettynél a kompozíciós szerep mellett, minden esetben ennek világnézetű jelentősége is van. A független Újság, kedvelt napilapja, amelynek művészeti rovatába Elek Artúr írta cikkeit, személyes kapcsolódásokról is tanúskodik. Hasonlóan a Képzőművészek Új Társaságáról ekképpen vall: „A KUT családi otthonom volt, hosszú ideig a lelkem voltam.” A KUT című művészeti folyóiratot, mely a társaság lapja volt 1926-28 között adták ki. Sajnos ez a festmény keletkezéséhez nem nyújt biztos támpontot, mivel a felirat a később készült 1930 körüli csendéleteknek továbbra is kedvelt motívuma maradt. (Dévényi Gyűjtemény, Budapesti Történelmi Múzeum) Ugyanakkor a jelen esetben használt KUT felirat, az 1927 elején történt konstruktívabb, egyszerűbb borítóját követi a lapnak, míg az imént említett művek a dekoratív must-ra egyre erőteljesebb megjelenésének köszönhetően a korábbi archaikusabb, díszesebb betűtípust használják. Azonban képünk tiszta formáihoz a konstruktívabb, egyszerűbb betűtípus illett. Eddigi bizonyítható ismereteink szerint Kmetty 1929 elején állított ki először KUT-as csendéleteket, tehát az első ilyen témájú festmények 1928 körül keletkezettek.

A festmény központi szervező eleme a méregzöldre, illetve sötétkékre osztott palack. Kontúr helyett, a kétféle színhasználat a térbeliség, plaszticitás érzékeltetésére szolgál. Ugyanezt figyelhetjük meg a gyümölcsök, illetve a többi tárgy esetében. A kiterített formák a valós tér összes síkjából egy síkra vetülnek. Ezt a szigorú, következetes, alapvetően szabályos formákra épülő rendszert egyedül a drapériás jobb oldali részlet töri meg, mely noha nem lép ki a festmény alapvető síkjából, melyet az asztallapja határoz meg, mégis szeszélyesen omló formáival gazdagítja, lendületbe hozza a felületet. Ez a kis részlet, akár Cézanne idézetként is felfogható, a motívum kölcsönvétele egyúttal utalás a mester művészetére.

Elsősorban az apró játékok, ötletek által mutatkozik meg Kmetty János végsőkig finomodott gazdag festői érzékenysége és merész alkotókedve.

K.A.

